

Ethiopien 2006 første brev hjem

Der er tre slags juice at vælge imellem; papaya, ananas og avocado. Papayajuicen er frisk og kold og falder på et bogstaveligt talt tørt sted, som regn i ørkenen. På kanten af glasset er blomster nydeligt stukket i en kvart lime. Jeg ved ikke hvad jeg skal sige om den donut, jeg har bestilt. Den er pyntet med et halvt centimeter tykt lag fedtet sukker. Jeg tager en bid. Den er ikke så slem. Juicebaren er en oase her i Ghimbie, hvor alt ellers er dækket af et tykt lag rødt støv. Byens fyrretusinde indbyggere bor i faldefærdige huse og skure af soltørrede lersten, brædder og bølgeblik.

Pigerne, der serverer, har røde nissehuer på, og der spilles Amhari musik med en søvngig lyd et sted mellem marimba og orgel. Tonegangene er monotone og minimalistiske og har en hypnotisk virkning, så man sidder og glemmer tiden. Efter tyve minutter begynder musikken at gøre mig søsyg, så det er på tide at komme tilbage til hospitalet. Jeg går sammen med den nordirske jordemoder, Muriel, af sted ad de støvede gader mellem råbende børn i pjalter, geder og æsler. Langs indgangen til hospitalet står en række jakarandatræer i fuld blomst. Den smukke lilla blomsterkuppelgang skal dog ikke forlede til at glemme at være på vagt. I grenene svinger en flok sorte og hvide Colobus aber sig, og man risikerer nemt at få en ulækker hilsen ned af nakken når de letter blæren, eller maven virker. Vi bor i et pænt hvidt og blått hus omgivet af en dejlig have med blomster, mangotraer og bananpalmer. Solfugle i skinnene farver sidder ubevægeligt og kigger på os, mens vi låser os ind. Udsigten over det bakkede, solsvedne landskab med de gule, høstede marker og spredte akacie- og eukalyptustræer er tidløst smukt. Præsten i den ortodokse kirke messer insisterende over sin højtaler. Her klokken fem om eftermiddagen er det for så vidt fint nok. Og i aften er det også i orden. Men klokken tre i morgen tidlig tvivler jeg på at min tolerance rækker. Martin Rudnicki, overlæge på gynækologisk/obstetriske afdeling på Roskilde Sygehus, spurgte mig i sommers, om jeg ville med til Etiopien for at operere kvinder med obstetriske fistler. Det ville jeg gerne. Henriette Svarre Nielsen, der er læge på Rigshospitalets gynækologiske afdeling, havde et par uger forinden efter morgenkonference fortalt om sit ophold i Ghimbie tidlifer på året, hvor hun i samarbejde med The Hamlin Fistula Hospital og den engelske NGO Maternity World Wide opererede kvinder med obstetriske fistler. Hun har efterfølgende dannet en dansk afdeling af Maternity World Wide og det var i det regi, vi søgte DSOG's FIGO-fond om penge til rejse og ophold samt udstyr til en ny operationsstue. Da ansøgningen blev imødekommet i slutningen af september tog planlægningen fart.

Obstetriske fistler opstår som følge af flere dage varende fødsler ved mekanisk misforhold, hvor der ikke er adgang til instrumentel forløsning eller kejsersnit. Det langvarige tryk fører til vævsskade fistler til vagina fra blæren eller sjældnere endetarmen. Konstant inkontinens er følgen, kvinderne udstødes af familien og er henvist til en skyggetilværelse i landsbyens udkant. Teknikken til den operation, der kan helbrede skaden er forholdsvis simpel og er udviklet på The Hamlin Fistula Hospital i Addis Ababa, hvor femogtyvetusinde kvinder i løbet af de sidste tredive år er blevet behandlet. Hospitalet er verdenscenteret for fistelbehandling og læger fra hele verden rejser dertil for at blive oplært.

Det er fem dage siden jeg en kold januar morgen forlod et Danmark dækket af sne og i Kastrup Lufthavn med et stik af vemod vinkede farvel til mine kære, min hustru Pernille og min datter Nanna. Efter et stop i Londons Heathrow Lufthavn fløj jeg med British Airways over Alexandria til Addis Ababa. Klokken var fire om morgenen, da flyet landede. Jeg fik mit visum og

min bagage og kom gennem tolden uden problemer. Jeg vekslede mine dollars og tog en taxi til hotel Harambee, hvor der var reserveret et værelse til mig. Klokken var seks, da jeg udmattet ramte sengen, mens solen lurede under horisonten, og jeg i dæmringen havde anet konturerne af Addis Ababa. Ikke noget specielt charmerende første indtryk.

Det var tiltrængt at få sovet. Klokken tolv stod jeg op og mødte de to jordemødre fra Maternity World Wide, som jeg skulle rejse sammen med til Ghimbie efter et par dage i Addis Ababa. Moya er fra Canada og har været i Ghimbie før. Hun har tidligere arbejdet for MSF i Afghanistan og Elfenbenskysten. Hun er frisk på en amerikansk måde, nok lidt mere udadvendt og snakkende end jeg tror jeg gider i længden. Muriel er pensioneret jordemoder fra Nordirland, stille og med benene på jorden, solid og rolig. Jeg værdsætter hendes selskab meget. Specielt nu, hvor vi alle tre deler hus. Moya vil hele tiden lave noget for ikke at kede sig og foreslår alt fra karaoke til 'british pub quizz' og har en gigantisk samling af DVD film, som hun synes, vi skal se. Jeg gider det slet ikke. Jeg vil hellere læse en bog eller skrive.

I Addis Ababa havde jeg flere ting, der skulle ordnes. Jeg var på den dansk-norske ambassade for at lade mig registrere og forhøre mig om sikkerhedssituationen for tiden. Den siddende regering underkendte den nyvalgte borgmester i Addis Ababa, der var fra oppositionspartiet. Han blev fængslet for forræderi. Siden november har der været uroligheder, og en såkaldt studenteropstand er blevet slået ned med hård hånd af hæren og politiet. Jeg fik at vide, at der ikke er nogen problemer med vest, hvor Ghimbie ligger, men at der stadig er sammenstød både i Addis Ababa og i andre byer, senest i Gonder.

Ethiopiens historie er blodig. Kristendommen kom tidligt til landet, omkring tre hundrede år efter Kristi fødsel, og blev udbredt i kongedømmet Aksum. Ortodoks kristendom er stadig den mest udbredte religion i landet. Fire hundrede år efter kom islam til landet. De to religioner har siden eksisteret fredeligt sammen, når man ser bort fra en række krige i første halvdel af femtuhundredetallet, der formentlig var udvirket af middelalderens kristne korstog mod Jerusalem. Siden har en række kejsere regeret og tilbagevendende ligget i krig med rivaler og angribere udefra. I attenhundretallet blev Afrika koloniseret af europæiske lande, der grådige efter slaver, elfenben og mineraler kæmpede om at få de største og bedste bidder af kontinentet. Etiopien er det eneste land, der (næsten) ikke har været koloniseret. Italienerne, der havde kolonier i Eritrea og Somalia var ivrige efter at erobre Etiopien, der ligger midt imellem. I 1896 lykkedes det kejser Menelik at slå de italienske styrker i et stort slag ved Adwa, hvilket var et chock for Europa, da det forudsigeligt indgav modstand til opstande i kolonierne. Menelik begyndte at modernisere Etiopien og var en af de få kejsere, der nåede at dø en naturlig død. Kejser Iyasu herskede fra 1913 til 1921, men blev afsat af den ortodokse kirke. I stedet blev Meneliks datter Zewditu udnævnt til kejserinde, men landet blev i princippet ledet af Ras Tafari, søn af Meneliks fætter. Da kejserinden døde i 1930, blev Ras Tafari officielt udnævnt til kejser og kaldte sig nu Haile Selassie. Han blev ikon på det undertrykte Afrikas kamp for frihed, og en religion (rastafari) opstod omkring ham. I Italien ville Mussolini have revanche for ydmygelsen ved Adwa og mobiliserede. Englænderne lod italienerne passere gennem Suez kanalen i det håb, at man derved kunne holde ham fra at kaste sig i armene på Hitler. Etiopien blev erobret efter hårde kampe, og fra 1933 til 1941 var landet besat. Modstanden var hård og midlerne til at holde den nede var blandt andet sennepsgas. 275.000 blev dræbt. Da Italien i 1940 erklærede England krig, blev Suez kanalen lukket, og der gik ikke længe før italienernes besættelse af Etiopien var slut. Efter krigen var der voksende utilfredshed med Haile Selassie, og i 1974 blev han væltet. Han døde få dage efter sin tilfangetagelse af 'ukendte årsager'. Frem til 1991 var landet styret af derg'en eller komiteen, med Mengistu i spidsen for et

marxistisk, centralistisk styre støttet af Sovjetunionen. Modstand blev slået ned med hård hånd, men efter hungerskatastroferne midt i firserne og jerntæppets fald, mistede styret magten efter en folkelig opstand. Der har siden været demokrati i landet og menneskerettigheder forsøgt indført. I 1998 til 2000 blev landets skrøbelige økonomi igen skudt i sæk af krigen mod Erithrea. Jeg tog til fistelhospitalet for at høre, om jeg kunne komme næste dag og se fisteloperationerne. Ved indgangen stod og sad tyve til tredive kvinder, der ventede på deres tur til at blive behandlet. Man går direkte ind på sengeafsnittet, der er ét stort rum med cirka fyre senge.

Kvinderne i sengene fulgte mig tæt med øjnene, da jeg vandrede op i den anden ende, hvor sygeplejerskerne stod. Jeg fik efter et par telefonpokald lov til at komme næste dag. Det viste sig, at der er stor efterspørgsel efter at komme til hospitalet. Der er fem års venteliste for en måneds træningsophold og over et år for en uges observation. Næste dag mødte jeg dr. Haile, fik anvist omklædning og skiftede til grønt. Operationsstuen er fire lejer ved siden af hinanden, hvilket har den fordel, at man kan cirkulere og hurtigt spørge de mest erfarne læger til råds. Arbejdet var effektivt og forholdene forholdsvis gode. Operatørene var dygtige til håndværket. Det er egentlig en 'firehånds operation', så assistentens rolle er vigtig. Alle sygeplejersker er tidligere fistelpatienter. Der anvendes chrom catgut suturer, hvilket ikke er optimalt, da det er vævsirriterende. Anæstesiapparatet var ikke helt genkendeligt, men de fleste operationer var i spinal, fuld anæstesi blev kun brugt, når operationen trak ud eller der skulle anvendes abdominal adgang.

Så blev det torsdag. Vi havde købt stort ind i supermarkedet Bambi, hvor der var et godt udvalg af det meste, der efterspørges af kræsne udlændinge. Vi pakkede vores bagage og indkøb i den lejede firehjulstrækker og kørte ved solopgang ud af Addis Ababa og videre vestpå mod Ghimbie. Chaufføren, Sultan, spillede Amhari musik, og jeg havde taget en halv køresygepille, så jeg halvsov de første timer, vi kørte. Vi kom hurtigt ud i landlige omgivelser, bløde bakker med gule og rødbrune marker og små landsbyer. Vi stoppede et par steder undervejs og fik en kop kaffe. Kaffe stammer oprindeligt fra Etiopien og jeg har endnu ikke fået en kop, der ikke var af bedste kvalitet. Den italienske 'Machiato' er stærk og serveres i en lille kop med mælk og sukker og fås overalt til en birr (firs øre). Efter Nekemte, hvor vi fik vores sidste kop kaffe, ophører asfaltvejen og de sidste hundredeogti kilometer er ad en støvet, rød jordvej. Vi nåede til Ghimbie klokken halvseks, en time før solnedgang, hvilket var en lettelse. Det er farligt at køre i mørke. Der er dyr på vejene, og flere biler har ikke lyset tændt (!).

Vi blev modtaget af den engelske læge Ruth Lawson, der er hospitalets direktør. Hun er ansat halvnanden dag om ugen af Maternity World Wide og treogenhalf dag af adventistkirken. Hun har været her siden september og har virkelig fået sin sag for. Der er masser af opgaver at tage fat på. Hun er lille og tynd, høflig på en typisk engelsk facon, men har samtidig temperament og en stædighed, der er nødvendig for at arbejde et sted som her. Vi fik nøglen til vores hus og pakkede ud, og efter at have pustet ud, gik vi op til Ruths hus, hvor vi var inviteret til aftensmad. Huset var hyggeligt indrettet, englænderne er eminente til at bringe civilisationen med sig til de fjerneste afkroge. Der var vin til maden og hjemmebagt kage og kaffe til dessert. Over middagen blev vi sat ind i den aktuelle situation i Ghimbie. Det viste sig, at der har været uroligheder også her. En mand, der arbejdede for regeringen, var blevet skudt i sit hjem sammen med sin kone og børn. Hæren kom herud for en uge siden og har tæsket og arresteret mange, heriblandt tre af hospitalets ansatte. To formodede modstandere af regeringen kom til hospitalet skudt på klods hold, formentlig henrettet af hæren. En anden kom ind 'pretty chopped up by a machete', men overlevede. To dage forinden var en elleveårig pige blevet myrdet med bajonet af soldater, der ledte efter hendes far, men ikke fandt

ham hjemme. Ruth har været afhørt af politiet tre gange, men mener ikke, der er nogen grund til bekymring for os udlændinge. Det var selvfølgelig lidt rystende, men der er ikke andet at gøre, end at holde øjne og ører åbne. Indtrykket fra dagens besøg på juicebaren og vandring i byen var meget fredeligt. Der er ikke nogen trykket stemning, folk virker ikke bange eller aggressive.

I dag var første dag på hospitalet. Fra otte til halvni synger personalet salmer og beder.

Vi mødte til stuegang klokken halvni. Der kom dog ingen af de etiopiske læger på kvindeafdelingen, så efter at Moya havde vist os rundt, begyndte vi selv på stuegangen. Der er treogtyve senge til kvinder. Kun femhundredefireogfyrre fødte her sidste år. De, der kommer her svæver ofte mellem liv og død. Det er lige så hyppigt at barnet er dødt ved ankomsten som at det er levende. Der fældes ikke mange tårer over et dødfødt barn. I arbejdet her er det ikke børnenes, men kvindernes liv, det gælder. De sidste tre måneder er fire kvinder døde i forbindelse med fødsel og graviditet. De to af malaria forværret af fødslen, en af post partum blødning og en af septisk abort i andet trimester. De fleste kvinder føder hjemme, og mange dødsfald i forbindelse hermed kommer aldrig hospitalet for øre. På dagens stuegang så vi en kvinde, der var kommet ind med prolaps af navlesnor og armen fra et (dødt) barn i tværleje. Man havde måttet save armen af, før barnet kunne kvitteres. En anden havde født tvillinger ved kejsersnit efter manglende fremgang. En tvilling var død, den anden levede. En tredje havde haft uterusruptur med over to liters blødning, barnet var dødt, moderen overlevede. En fjerde, der stadig var gravid, men ikke vidste, hvor langt i denne hun var, havde haft en større vaginalblødning formentlig på grund af en forliggende moderkage. Hun skal have lavet et planlagt kejsersnit, men da vi ikke vidste, om hun var til tiden, skønnede vi, at barnet vejede omkring tre kilo, og at det var på tide nu. Problemet er så, at det ikke er nemt at skaffe blod. Ingen har lyst til at donere, og hospitalet har kun ti poser til blodtransfusion tilbage. Så det bliver formentlig uden blod i beredskab, vi laver kejsersnittet en af dagene. Alle patienter skal i princippet betale for behandling, hospitalets drift er baseret på brugerbetaling. Et kejsersnit koster 1300 birr. Dog er der betaling til de fattigste fødende kvinder via en 'safe birth fund'. For andre patienter er der ingen hjælp. Flere patienter ønskede sig udskrevet, da pengene var sluppet op. For at spare ligger flere indlagt i 'the dungeon', hvor der ikke er opsyn eller behandling fra hospitalets ansatte. Oven over 'the dungeon' er så kvindeafdelingen, herover mænd og børn, og øverst oppe 'administrationen', hvor vi også har et kontor med computer, telefon og internetadgang. Man kan næsten ikke lade være med at se denne indretning som et hierakisk symbol på hvem der er mest betydningsfulde – og hvem der er mindst.

Første dag 'i ilden' var et barskt indtryk. Den ene ulykke efter den anden. Der er et kæmpe behov for hjælp, og samtidig følte jeg det nødvendigt at distancere mig, for det var for meget på en gang. Det er en balancegang at være 'forinjee' eller 'foreigner' i et af verdens allerfattigste lande. Den naive lyst til at hjælpe, man kommer med hjemmefra, skal stå sin prøve i mødet med den barske virkelighed. Jeg har set det hele i fjernsynet, men det er noget andet at stå midt i det. Det virker lidt skammeligt, men man har brug for små oaser af civilisation og 'luksus'. Som juicebaren og huset med den smukke have omkring. De næste dage går det løs. Det er ikke uden sommerfugle i maven, men jeg er også utålmodig efter at få begyndt på arbejdet. Det værste man kan gøre er at vende ryggen til det, der skræmmer en. Vejen frem er at møde kaos og få skabt en eller anden form for orden, blive fortrolig med det fremmede og ukendte.

Bjarke
Ghimbe den 6. januar